

KONJUNKTUR TENDENSENE

JUNI 1977

STATISTISK SENTRALBYRÅ Dronningensgate 16. Postboks 8131 Dep. Oslo 1. Tlf. (02) 4138 20

INNHOOLD

Konjunkturtendensene i utlandet

- Sammenfatning
- Storbritannia
- Vest-Tyskland
- Frankrike
- Italia
- Sverige
- Sambandsstatene
- Japan

Konjunkturtendensene i Norge

- Sammenfatning
- Industriproduksjon
- Arbeidsmarked
- Byggevirksomhet
- Investeringsundersøkelse
- Lagerutvikling
- Detaljomsetning
- Utenriksøkonomi

Tabellvedlegg

Diagramvedlegg

KONJUNKTURTENDENSENE I JUNI 1977

I V e s t - E u r o p a fortsetter konjunkturoppgangen. Industriproduksjonen er økende i alle de større landene; i flere land er veksttakten høyere enn i fjor sommer og høst, men den er likevel gjennomgående lavere enn i den første og mest ekspansive delen av konjunkturoppgangen. Denne fasen, som varte fra høsten 1975 og fram til sommeren 1976, var kort i forhold til tidligere oppganger, trass i at kapasitetsutnyttningen i de fleste industrigrener ved inngangen til denne oppgangen var uvanlig lav. Drivkrefter i oppgangens første del var hovedsakelig lagerretterspørsmål og konsumetterspørsmål, stimulert av en ekspansiv økonomisk politikk. Men siden oppsvinget i investeringsetterspørselen ble forholdsvis svakt, avtok produksjonsveksten raskt etter hvert som lagerretterspørselen ebbet ut. Samtidig ble den økonomiske politikken gjennomgående mer restriktiv. - Tallet på arbeidsløse er fremdeles svært høyt, og i Frankrike også økende. Storbritannia venter stigende arbeidsløshet fram mot neste årsskifte. Konsumetterspørselen er trolig fortsatt i oppgang i de fleste landene, men viser svikt i Storbritannia. Prisstigningen er stort sett sterk, men varierer betydelig mellom de ulike landene. I Storbritannia og Italia er stigningstakten hele 17-20 prosent årlig rate, mot bare 4 prosent årlig rate i Vest-Tyskland.

I S a m b a n d s s t a t e n e er konjunkturoppgangen sterkere enn i Vest-Europa. Industriproduksjonen er i sterk vekst, og konsum- og investeringsetterspørselen er økende. Prisstigningen er forholdsvis moderat, men tiltakende. Også i J a p a n er produksjon og etterspørsmål i klar oppgang.

I S t o r b r i t a n n i a er konjunkturutviklingen fortsatt betydelig svakere enn i de fleste andre vestlige industriland; oppgangen i industriproduksjonen er svært moderat, og konsumetterspørselen viser svikt. Men utenlandsetterspørselen er fortsatt i oppgang. Arbeidsløsheten er høy og prisstigningen fortsetter å tilta. Volumet av bruttonasjonalproduktet (sesongkorrigert) gikk noe ned fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år, men National Institute of Economic and Social Research (NIESR) venter i sin mairapport at totalproduksjonen vil ta seg opp igjen og være i oppgang fram mot årsskiftet 1977/78. Forskningsinstituttet venter fortsatt en volumvekst i bruttonasjonalproduktet på 1,5 prosent fra 1976 til 1977. Men det understrekes at prognosene er svært usikre, bl.a. fordi avtalene mellom regjeringen og fagforeningene om begrensning av lønnsøkningen løper ut på forsommeren i år.

Industriproduksjonen peker oppover, men veksttakten er moderat. Reviderte og sesongkorrigerte oppgaver viser en produksjonsøkning på 0,7 prosent fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år. Kjemisk industri hadde i samme perioden en produksjonsnedgang. I primær jern- og metallindustri var produksjonen om lag uendret, mens produksjonen var økende i verkstedindustrien og tekstil- og bekledningsindustrien.

Tallet på arbeidsløse ligger på om lag samme høye nivå som i fjor høst; i midten av mai var det registrert vel 1,3 millioner arbeidsløse (sesongkorrigert). Arbeidsløshetsprosenten var 5,6, mot 5,3 ett år tidligere. NIESR venter at tallet på arbeidsløse vil øke svakt utover i 1977 og nå opp i 1,4 millioner (sesongkorrigert) ved utgangen av året.

Volumet av de samlede investeringene i fast realkapital (sesongkorrigert) økte svakt fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år, mens volumet av den private industriens realinvesteringer gikk noe ned. NIESR venter at investeringene i private industribedrifter vil ta seg opp igjen og øke betydelig fram mot årsskiftet 1977/78. Men på grunn av nedgang i de offentlige investeringer og i investeringene i offentlig eide bedrifter, venter forskningsinstituttet at volumet av de samlede investeringene i fast realkapital vil bli om lag 3 prosent lavere i 1977 enn i 1976.

Volumet av det private konsumet (sesongkorrigert) gikk sterkt ned fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år. NIESR venter også en mindre nedgang i 2. kvartal i år, men regner med at konsumetterspørselen deretter vil ta seg opp igjen og øke fram mot årsskiftet 1977/78.

Prisstigningen er svært sterk og har tiltatt siden i fjor sommer. I april var konsumprisindeksen 17,5 prosent høyere enn ett år tidligere. Stigningstakten siste halvår, fra oktober i fjor til

april i år, var betydelig høyere. Lønnsstigningen har derimot avtatt kraftig siden årsskiftet 1975/76, hovedsakelig på grunn av avtalen om å begrense lønnsøkingene, som regjeringen og fagforeningene inngikk i fjor sommer. I mars i år var gjennomsnittlig ukelønn for industriarbeidere bare 5,8 prosent høyere enn ett år tidligere, mens den tilsvarende stigningstakten ett år tidligere var hele 26 prosent.

Utenlandsetterspørselen er i oppgang, selv om veksttakten etter hvert er blitt mer moderat. Verdien av vareeksporten, sesongkorrigert, økte med nær 5 prosent fra november-januar til februar-april. NIESR venter at samlet vare- og tjenesteeeksport (sesongkorrigert) vil øke med om lag 2,5 prosent årlig rate i volum fra 1. til 2. kvartal i år og at veksten vil fortsette fram mot neste årsskifte, men i mer moderat tempo. Importvolumet (sesongkorrigert) økte betydelig fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år, men NIESR venter stagnasjon i importen utover våren og sommeren i år.

I V e s t - T y s k l a n d er derimot konjunkturoppgangen forholdsvis markert. Industriproduksjonen er økende, og volumet av bruttonasjonalproduktet (sesongkorrigert) steg med 4 prosent årlig rate fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år. Konsumetterspørselen er den viktigste drivkraften bak produksjonsstigningen; investeringsetterspørselen viser svikt, og utenlandsetterspørselen endrer seg lite. Prisstigningen er moderat, og utenriksregnskapet viser store overskott.

Industriproduksjonen viste svikt utover sommeren i fjor, men har siden gjennomgående vært i oppgang. Den sesongkorrigerte produksjonsindeksen var 1,5 prosent høyere i februar-april enn i foregående tremånedersperiode. Både produksjon av innsatsvarer og ferdigvarer var i vekst fram til mars i år.

Men tallet på arbeidsløse er fortsatt svært høyt. I mai var det registrert nær 950 000 arbeidsløse, om lag som ett år tidligere. Arbeidsløshetsprosenten var 4,1 i mai i år.

Investeringsetterspørselen økte kraftig utover sommeren og høsten i fjor etter ordrestatistikken å dømme, men viste svikt i de første månedene av 1977. Volumet av nye ordrer (sesongkorrigert) fra innenlandske kunder til investeringsvareindustrien var hele 9 prosent lavere i 1. kvartal i år enn i 4. kvartal i fjor, men den underliggende tendens var trolig betydelig gunstigere.

Konsumetterspørselen har gjennomgående vært i oppgang siden i fjor sommer. Volumet av detaljomsetningen var 1,7 prosent høyere i demseber-februar enn i foregående tremånedersperiode etter sesongkorrigerte oppgaver.

Prisstigningen er fortsatt svært moderat, og svakere enn i de fleste andre vestlige industriland. I april i år var konsumprisindeksen 3,8 prosent høyere enn ett år tidligere. Stigningstakten siste halvår, fra oktober i fjor til april i år, var etter sesongkorrigerte oppgaver noe høyere. Gjennomsnittlig timefortjeneste i industrien var i januar i år 7,4 prosent høyere enn ett år tidligere.

Utenlandsetterspørselen viser ingen klare tegn til å ta seg opp igjen etter avdempingen i fjor høst. Riktignok var verdien av vareeksporten (sesongkorrigert) vel 2 prosent høyere i februar-april enn i november-januar, men den underliggende tendensen er trolig betydelig svakere. Verdien av vareimporten (sesongkorrigert) har vist store variasjoner fra måned til måned fram til april i år, men uten noen klar tendens verken til oppgang eller nedgang.

Utenriksregnskapet for de fire første månedene i år viser et overskott på handelsbalansen på om lag 12 milliarder mark (27 milliarder norske kroner), mot 11 milliarder mark i samme periode ett år tidligere.

Også i F r a n k r i k e fortsetter konjunkturoppgangen, men i avtakende tempo. Regjeringen har nylig nedjustert sin prognose fra i fjor høst for veksten i volumet av bruttonasjonalproduktet fra 1976 til 1977 og venter nå en øking på 3,5 prosent, mot tidligere 4,8 prosent. Industriproduksjonen har vist store svingninger fra måned til måned siden i fjor høst og stigningstakten har stort sett vært avtakende. En undersøkelse som Det franske statistiske sentralbyrået, INSEE, nylig har foretatt, peker mot stagnasjon i industriproduksjonen utover sommeren.

Tallet på arbeidsløse har vært økende utover i 1977. Ved utgangen av mai var det registrert 1 097 000 arbeidsløse (sesongkorrigert), mot vel 930 000 et halvt år tidligere.

Utviklingen i investeringsetterspørselen er etter hvert blitt svært uklar. Som nevnt i forrige konjunkturoversikt ventet INSEE i mars i år en volumvekst i industriens investeringer i fast

realkapital på 4-5 prosent fra 1976 til 1977, mens en tilsvarende undersøkelse foretatt i fjor høst tydet på om lag uendret investeringsvolum. Regjeringen har derimot nylig nedjustert sin prognose for veksten i de private investeringene, blant annet fordi den nå venter lavere stigning i industriinvesteringene enn tidligere. Regjeringen regner nå med en øking i de private investeringene i fast realkapital på bare 1,4 prosent fra 1976 til 1977, mot vel 3 prosent etter septemberprognosen.

Utviklingen i konsumetterspørselen er også noe usikker. Som nevnt i forrige konjunkturoversikt viste volumet av detaljomsetningen store svingninger fra måned til måned utover vinteren i år, uten klare tegn verken til oppgang eller nedgang. Regjeringen venter en volumvekst i det private konsumet på 3,6 prosent fra 1976 til 1977.

Prisstigningen er sterk og har holdt seg om lag uendret siden høsten 1976. I april i år var konsumprisindeksen 9,4 prosent høyere enn ett år tidligere, mens stigningstakten siste halvår, fra oktober i fjor til april i år, var noe lavere. Gjennomsnittlig timefortjeneste i det private næringsliv var 13 prosent høyere i april i år enn ett år tidligere.

Utenlandsetterspørselen har vært i klar stigning siden høsten 1975. Som nevnt i forrige konjunkturoversikt var verdien av vareeksporten (sesongkorrigert) hele 6 prosent høyere i 1. kvartal i år enn i 4. kvartal i fjor. Vareimporten, som har økt kraftig siden våren 1975, viste derimot svekket veksttakt i månedene rundt siste årsskifte. Regjeringen venter en volumvekst i total eksport og import på henholdsvis 7,8 prosent og 2,8 prosent fra 1976 til 1977, og et underskott på handelsbalansen på vel 10 milliarder francs (11 milliarder norske kroner) i 1977. I 1976 var underskottet på hele 18,6 milliarder francs.

I I t a l i a fortsetter oppgangen i moderat tempo; både industriproduksjonen og utenlandsetterspørselen peker oppover. Men utsiktene framover er mer usikre; prisstigningen er fortsatt svært sterk, og lønningene viser økende veksttakt. Regjeringen venter en betydelig forbedring av handelsbalansen i 1977.

Industriproduksjonen, som gjennomgående var i sterk oppgang i 1976, viste dempet veksttakt utover vinteren i år. Den sesongkorrigerte produksjonsindeksen var riktignok hele 2 prosent høyere i 1. kvartal i år enn i 4. kvartal i fjor, men den underliggende veksttakt var betydelig lavere.

Arbeidsløshetsstatistikken har lenge vært svært omstridt, og det italienske statistiske sentralbyrået har nå endret sine beregningsmetoder. Tallet på arbeidsløse ble i januar i år anslått til hele 1,46 millioner (etter ny metode), mot 775 000 i oktober i fjor. Det er ikke mulig å si om noe av økingen har sammenheng med konjunkturutviklingen, eller om den bare skyldes metodeendringen.

Konsumetterspørselen er trolig fortsatt i oppgang, men veksttakten er forholdsvis moderat. Volumet av detaljomsetningen var bare 1,6 prosent høyere i desember-februar enn ett år tidligere.

Prisstigningen var sterkt tiltakende fra årsskiftet 1975-76 og fram til høsten i fjor, men har siden holdt seg om lag uendret. Stigningstakten er likevel fortsatt svært høy, og i april i år var konsumprisindeksen om lag 20 prosent høyere enn ett år tidligere. I april i fjor var den tilsvarende stigningstakten 15 prosent. Lønningene viser derimot fortsatt økende veksttakt. I 1. kvartal i år var gjennomsnittlig månedsfortjeneste i industrien hele 34 prosent høyere enn ett år tidligere.

Utenlandsetterspørselen er fortsatt i oppgang, men veksttakten ble trolig dempet utover vinteren i år. Verdien av vareeksporten var 4 prosent høyere i 1. kvartal i år enn i 4. kvartal i fjor etter foreløpige og sesongkorrigerte oppgaver. Regjeringen venter en øking i volumet av eksporten av varer og tjenester på hele 9 prosent fra 1976 til 1977. For importen venter regjeringen en volumvekst på 3,5 prosent i samme periode.

Utenriksregnskapet for 1. kvartal i år viser et underskott på varebalansen på 1 400 milliarder lire (8,3 milliarder kroner) eller om lag like stort som i 1. kvartal i fjor. Men for hele 1977 venter regjeringen et underskott på bare 2 000 milliarder lire, mot hele 5 400 milliarder lire i fjor.

I S v e r i g e er det fortsatt stagnasjonstendensen som preger konjunkturbildet; industriproduksjonen er i nedgang, og både innenlands- og utenlandsetterspørselen viser svikt. Likevel er arbeidsløsheten fremdeles lav. Regjeringen har nylig varslet tilstrømming av den økonomiske

politikken og venter nå en volumvekst i bruttonasjonalproduktet på bare 1,2 - 1,4 prosent fra 1976 til 1977.

Industriproduksjonen har gjennomgående vært synkende siden i fjor høst. Som nevnt i forrige konjunkturoversikt var den sesongkorrigerte produksjonsindeksen hele 2 prosent lavere i 1. kvartal i år enn i 4. kvartal i fjor, og Finansdepartementet venter en svak produksjonsnedgang fra 1976 til 1977.

Arbeidsløsheten er fortsatt betydelig lavere enn i de fleste andre vestlige industriland. I april var det etter en utvalgsundersøkelse 66 000 arbeidsløse. Arbeidsløshetsprosenten var 1,6, mot 1,7 ett år tidligere.

Investeringssetterspørselen viser trolig fremdeles svikt etter ordrestatistikken å dømme. Volumet av nye ordrer til verkstedindustrien (ekskl. verft) fra innenlandske kunder var 3-4 prosent lavere i februar-april i år enn ett år tidligere. Finansdepartementet venter en nedgang i industriens investeringer på hele 6,4 prosent fra 1976 til 1977. For de samlede bruttoinvesteringene i fast realkapital ventes likevel en svak øking (1,3 prosent). En ventet reduksjon av varelagrene fra 1976 til 1977 vil tilsvare om lag 2 prosent av bruttonasjonalproduktet.

Volumet av det private konsumet endret seg lite fra 1. kvartal i fjor til 1. kvartal i år, men Finansdepartementet venter en øking på 1,7 - 2,0 prosent fra 1976 til 1977.

Prisstigningen er fortsatt sterk. Som nevnt i forrige konjunkturoversikt var konsumprisindeksen vel 10 prosent høyere i april i år enn ett år tidligere. Finansdepartementet venter ingen avdemping i stigningstakten fram mot neste årsskifte, og regner med en øking i konsumprisene gjennom 1977 på 10-11 prosent.

Utenlandsetterspørselen viser fortsatt svikt. Verdien av vareeksporten (sesongkorrigert) var vel 2 prosent lavere i 1. kvartal i år enn i 4. kvartal i fjor. Finansdepartementet venter likevel en volumvekst i den totale eksporten på 7 prosent fra 1976 til 1977, bl.a. på grunn av nedskrivningen av den svenske kronen i april i år. Verdien av vareimporten (sesongkorrigert) var i sterk oppgang fram mot siste årsskifte, men gikk noe ned i 1. kvartal i år. Finansdepartementet regner med en volumøkning i den totale importen på 2,7 prosent fra 1976 til 1977. Handelsbalansen fram til april i år viser et underskott på hele 1 500 millioner kroner, eller om lag dobbelt så høyt som underskottet i samme periode ett år tidligere.

Regjeringen, som i forrige måned la fram sitt forslag til revidert statsbudsjett, varsler tilstramming av den økonomiske politikken. Bl.a. foreslås de offentlige utgiftene for budsjettåret 1977-78 skåret ned med 700 millioner kroner, og underskottet i statsbudsjettet vil etter det siste forslaget bli 2 milliarder kroner mindre enn etter det opprinnelige budsjettforslaget fra januar i år.

Arbeidsgiverforeningen og de største fagforbundene ble i slutten av mai enige om rammen for en ny lønnsavtale. Avtalen vil gi en gjennomsnittlig lønnsøkning på 8,5-9 prosent for ansatte i private foretak.

I S a m b a n d s s t a t e n e fortsetter konjunkturoppgangen i høyt tempo, med betydelig øking både i innenlandsk etterspørsel og produksjon. Som nevnt i forrige oversikt økte volumet av bruttonasjonalproduktet (sesongkorrigert) med 6,4 prosent årlig rate fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år, og regjeringen venter nå at veksten vil bli like sterk i 2. kvartal i år, men avta noe i 3. og 4. kvartal.

Industriproduksjonen har vært i klar oppgang siden våren 1975, og veksttakten har tatt seg opp igjen etter avdempingen i fjor høst. Den sesongkorrigerte produksjonsindeksen var nær 3 prosent høyere i mars-mai enn i desember-februar, og verdien av nye ordrer (sesongkorrigert) til industrien er i sterk oppgang.

Tallet på arbeidsløse har gjennomgående vært fallende siden i fjor høst, og i mai i år var det registrert 6,6 millioner arbeidsløse (sesongkorrigert). Arbeidsløshetsprosenten var 6,9, mot 7,3 ett år tidligere og 8,9 da den var på det høyeste i mai 1975. Tallet på sivilt sysselsatte øker fortsatt sterkt, og var vel 3 prosent høyere i mai i år enn ett år tidligere.

Investeringssetterspørselen har gjennomgående vært i oppgang siden sommeren 1975 etter ordrestatistikken å dømme. Verdien av nye ordrer (sesongkorrigert) til investeringsvareindustrien var hele

5,8 prosent høyere i februar-april enn i foregående tremånedersperiode, men den underliggende veksttakten var trolig svakere. Det amerikanske handelsdepartementet ventet ved månedsskiftet april-mai en stigning i verdien av industriens investeringer i fast realkapital på vel 12 prosent fra 1976 til 1977.

Også konsumetterspørselen er i oppgang. Volumet av detaljomsetningen (sesongkorrigert) var 2 prosent høyere i februar-april enn i november-januar.

Prisstigningen har vært tiltakende utover i 1977, men er fortsatt lavere enn i de fleste andre vestlige industriland. I april var konsumprisindeksen 6,8 prosent høyere enn ett år tidligere, men regjeringen venter at stigningstakten vil avta noe utover sommeren. Gjennomsnittlig timefortjeneste i industrien var i april i år nær 9 prosent høyere enn ett år tidligere.

Utenlandsetterspørselen har stagnert siden i fjor sommer. Verdien av vareeksporten (sesongkorrigert) var om lag den samme i februar-april som i november-januar. Verdien av vareimporten (sesongkorrigert) er derimot i sterk oppgang og økte med hele 11,7 prosent i samme periode. Handelsbalansen har vist underskott siden i fjor vår, og regjeringen venter nå et underskott på 23-25 milliarder dollar (120-130 milliarder norske kroner) i 1977, mot et underskott på om lag 15 milliarder dollar i 1976.

I J a p a n fortsetter konjunkturoppgangen; industriproduksjonen peker oppover, med konsum- og utenlandsetterspørselen som viktigste drivkrefter. Fra finansåret 1975 til finansåret 1976 (som endte 31. mars i år) økte bruttonasjonalproduktet med 5,8 prosent i volum, mens stigningen fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år var betydelig høyere regnet som årlig rate.

Industriproduksjonen har økt moderat siden i fjor vår. I februar-april var den sesongkorrigerte produksjonsindeksen vel 1 prosent høyere enn ett år tidligere.

Nye opplysninger om investeringsetterspørselen forelå ikke da denne oversikten ble skrevet.

Konsumetterspørselen er i oppgang. Volumet av det private konsumet, sesongkorrigert, var 1,3 prosent høyere i 1. kvartal i år enn i 4. kvartal i fjor.

Prisstigningen er fortsatt sterk, og stigningstakten har ikke endret seg vesentlig siden høsten 1975. I april i år var konsumprisindeksen 8,6 prosent høyere enn ett år tidligere.

Utenlandsetterspørselen var i sterk oppgang i begynnelsen av 1977. Eksportvolumet, sesongkorrigert, var hele 6,2 prosent høyere i 1. kvartal i år enn i 4. kvartal i fjor. Importvolumet gikk derimot ned med 3,5 prosent i samme periode.

BRUTTONASJONALPRODUKT I UTVALGTE LAND

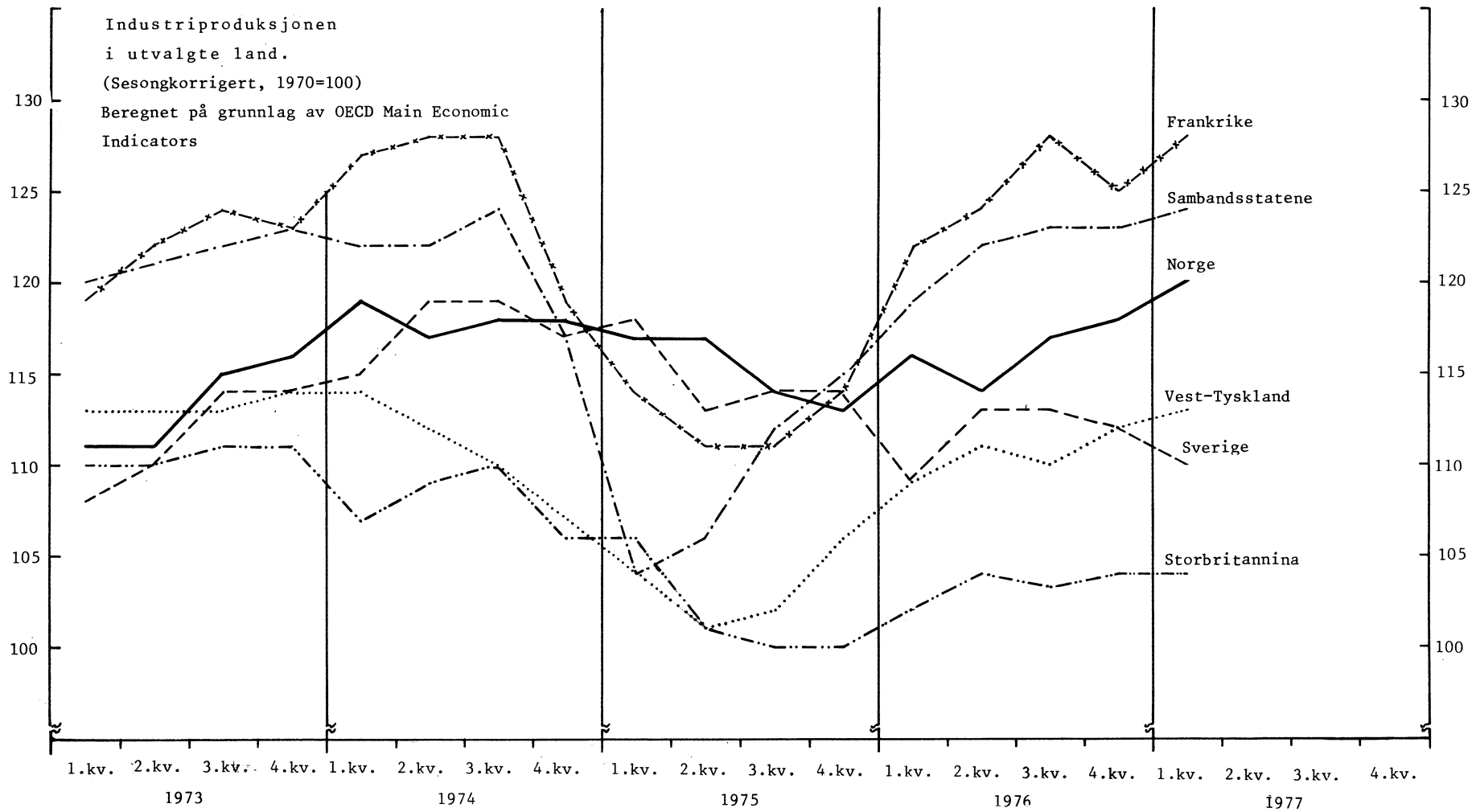
Prosentvis endring fra foregående år

	1971	1972	1973	1974	1975	1976 anslag	1977 prognose
Danmark	3½	4½	3½	½	-½	4 1/2	2 ¹⁾
Frankrike	5½	5½	5½	4	-1	5	3,5 ²⁾
Italia	1½	3	6½	3½	-3½	5,7 ³⁾	2 ²⁾
Japan	7½	8½	10	-1	2	6,3 ³⁾	6
Norge	4½	5	4	5½	3	5	7
Sambandsstatene	3	6	5½	-2	-2	6 1/4	4,9 ²⁾
Storbritannia	2½	2½	5½	1	-2	1	1 1/2 ²⁾
Sverige	½	2½	3½	4	1	1 ³⁾	1,2-1,4 ²⁾
Vest-Tyskland	3	3½	5	½	-3	4 1/2	3½-4½ ⁴⁾

Kilde: OECD.

1) EF-kommisjonens prognoser. 2) Nasjonale prognoser. 3) Nasjonalt anslag.

4) Anslag fra de 5 største økonomiske forskningsinstituttene.

I Norge fortsetter konjunkturoppgangen. Den siste investeringsundersøkelsen tyder på fortsatt betydelig investeringsetterspørsel i industrien. Utenlandsetterspørselen er fremdeles den svakeste etterspørselskomponenten; for konsumetterspørselen vil nedgangen i veksttaket utover vinteren og våren etter alt å dømme vise seg å være forbigående. Alt i alt synes tendensen i samlet etterspørsel fortsatt å peke klart oppover.

Vurdert på grunnlag av utviklingen i industriproduksjonen er konjunkturoppgangen likevel forholdsvis svak. En analyse av konjunkturutviklingen i Norge i de siste 20 år viser at stigningen i industriproduksjonen under første del av en konjunkturoppgang sjelden har vært så svak som i den konjunkturoppgangen vi nå opplever. Dette henger sammen med at konjunkturutviklingen i Storbritannia og Sverige - to av Norges tre viktigste kundeland - er svak (se diagram side 6). Samtidig har mulighetene for norsk industri til å dra fordel av konjunkturoppgangen ute vært begrenset av sterk kostnadsstigning; den betydelige innenlandske etterspørselsøkningen har i stor grad ført til importstigning i stedet for produksjonsoppgang, og mange bransjer merker lite til den generelle oppgangen.

På denne bakgrunn synes de kortsiktige framtidsperspektivene for norsk industri uvanlig usikre; konjunkturoppgangen ute er så moderat at relativt små forskyvninger i norsk industris konkurranseevne i ugunstig retning vil kunne sette den moderate oppgangen i samlet industriproduksjon i fare. Bruttonasjonalproduktet vil derimot fortsette å øke i relativt høyt tempo, i første rekke som følge av oljeutvinningen.

Tallene for industriproduksjonen er denne gang uvanlig vanskelige å tolke. Den sesongkorrigerte indeksen lå for firemånedersperioden januar-april under ett 0,8 prosent lavere enn i foregående firemånedersperiode. Et nærmere studium av utviklingen i de enkelte næringsgruppene gir mistanke om at tallene i stor grad er påvirket av tilfeldige faktorer, slik at den konjunkturbestemte utviklingen av industriproduksjonen kan ha vært gunstigere enn tallene umiddelbart synes å tyde på. Alt i alt gir de likevel inntrykk av at det i løpet av vinteren og våren har funnet sted en viss avflating av den sesongkorrigerte kurven for industriproduksjonen. Til dels kan dette - slik som antydnet i forrige konjunkturoversikt - være en ettervirkning av den forbigående produksjonssvikten i viktige vest-europeiske land utover sommeren og høsten i fjor. Men også den innenlandske konsumetterspørselen har vist noe svekket veksttakt utover vinteren og våren. Dessuten kan endringer i norsk industris internasjonale konkurranseevne ha påvirket produksjonsutviklingen.

I gruvedrift gikk produksjonen ned med 6,4 prosent (sesongkorrigert) fra september-desember i fjor til januar-april i år og i kraftforsyning med hele 14,0 prosent. Som nevnt i tidligere oversikter hang den sterke produksjonsnedgangen for kraftforsyning sammen med dårlig magasinifylling i fjor sommer.

Eksportvareproduksjonen har vist klar nedgang hittil i 1977, blant annet som følge av streiken i aluminiumsindustrien i vinter og konjunkturutviklingen i Vest-Europa (se Konjunkturtendensene for mai, side 7). Etter sesongkorrigerte oppgaver lå eksportvareproduksjonen i januar-april 3,3 prosent lavere enn i foregående firemånedersperiode. For konsumvare- og investeringsvareproduksjonen var nedgangen mindre, henholdsvis 1,2 og 1,4 prosent.

Etter at arbeidsløsheten (sesongkorrigert) hadde passert en markert topp omkring årsskiftet 1975/76, var den i klar nedgang fram til senhøsten 1976. Senere har tendensen vært mer uklar; en oppgang fram til januar 1977 ble fulgt av en nedgang utover senvinteren og våren. I april-mai lå det sesongkorrigerte tallet for registrerte arbeidsløse på om lag samme nivå som i fjor høst. Derimot har tallet på ledige plasser (sesongkorrigert) vist tendens til markert oppgang helt siden bunnen ble passert våren eller sommeren 1975, og oppgangen har vært særlig sterk i 1977. Utviklingen av tallet på ledige plasser og registrerte arbeidsløse i 1977 sett i sammenheng kan tenkes å gjenspeile en mer differensiert konjunkturutvikling enn i tidligere oppgangsperioder; næringslivet sett under ett opplever en moderat oppgang, men likevel har viktige enkelt næringer og -bedrifter store problemer med å holde produksjon og sysselsetting oppe.

Arbeidsmarkedet sett under ett har vært klart strammere i de fem første månedene i år enn på samme tid i fjor, enda omfanget av de ekstraordinære arbeidsmarkedstiltakene har vært mindre. Arbeidsdirektoratets stramhetsindikator viste en stigning fra 35 i januar-april 1976 til 45 i januar-april

i år, men var da fortsatt lavere enn i samme periode i de nærmeste årene før 1976. Ved utgangen av mai i år var 14 300 personer registrert som arbeidsløse. Dette var 2 300 færre enn på samme tid i fjor, men noe flere enn mai-gjennomsnittet for de nærmest foregående årene. Arbeidsløshetsprosenten var 0,9 ved utgangen av mai i år, mot 1,1 ett år tidligere og 0,9 to år tidligere. Omfanget av forhåndsmeldte nye driftsinnskrenkninger var i månedene januar-mai betydelig høyere enn i samme tidsrom i fjor.

Den sesongmessige nedgangen i samlet byggevirkosomhet utenom landbruk utover høsten og vinteren var svakere i 1976/77 enn i de to foregående år, og arealet av bygg under arbeid lå betydelig høyere ved utgangen av april 1977 enn ett år tidligere. Stigningen var sterk både for industribygg og bygg i varehandel, bank og forsikring, mens boligbyggingen viste nedgang.

Igangsettingen av nye bygg i tremånedersperioden februar-april lå en del høyere enn i samme tidsrom i fjor. Det var sterk oppgang for alle de viktigste gruppene, bortsett fra boligbyggingen. Her viste igangsatt areal betydelig nedgang.

Samlet fullført areal gikk ned fra februar-april i fjor til februar-april i år. Nedgangen falt i første rekke på undervisningsbygg og på boligbygg; både industribygg, bygg i varehandel og i bank og forsikring viste øking.

Etter Statistisk Sentralbyrås investeringsundersøkelse i februar å dømme tok industriens investeringsetterspørsmål seg opp igjen i vintermånedene etter å ha vist avdemping sommeren og høsten 1976. Ferske oppgaver for industri- og bergverksbedriftenes investeringsplaner fra mai tyder på at investeringsetterspørselen fortsatt er i oppgang. De anslagene for investeringsutgiftene i 1977 som ble gitt i mai representerte - når olje- og gassutvinning holdes utenom - en oppjustering av februaranslagene med 5-6 prosent. Dette er en betydelig sterkere oppjustering fra februar til mai enn gjennomsnittet for årene 1968-76. - Oppjusteringen omfattet de fleste industrigrener, men med stor variasjon fra bransje til bransje. Særlig sterk, og langt sterkere enn normal, var oppjusteringen for bl.a. produksjon av næringsmidler m.v., mineralske produkter, trevarer og maskiner. For skipsverftene var derimot oppjusteringen langt svakere enn normal. (Se ellers tabell 4.)

Mai-anslagene for det løpende års investeringer i industri og bergverk (utenom olje- og gassutvinning) regnet som prosentandel av de faktiske utførte investeringer det året har i perioden 1968-76 svingt betydelig, mellom 96 og 112. Om vi antar at mai-anslaget for 1977 holder seg innenfor de maksimale avvikene som er registrert i perioden 1968-76, peker den siste investeringstillingen mot betydelig volumstigning i industriinvesteringene fra 1976 til 1977. Etter februarstillingen å dømme, som omfattet 80 prosent av investeringene i industri og bergverk, var de på 5,9 milliarder kroner i 1976 og vil i år trolig komme opp i 7-8 milliarder kroner. Oljeselskapene regner også med betydelig øking i investeringene i utvinning av råolje og naturgass, fra 6,8 milliarder kroner i 1976 til hele 10,5 milliarder kroner i år. Også i kraftforsyning ser det ut til å bli sterk investeringsøkning fra 1976 til 1977.

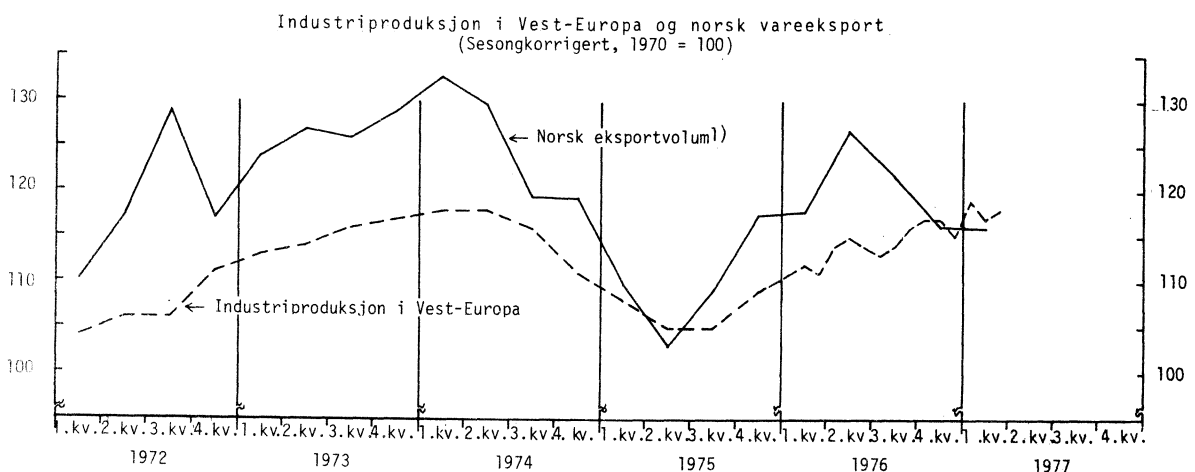
Bedriftene i industri og gruvedrift ga i mai også anslag for sine investeringer i 1978. De anslag som gis i mai året før investeringsåret pleier å ligge betydelig for lavt; anslagsbeløpene regnet i prosent av faktisk utførte investeringer har i perioden 1968-1976 svingt mellom 51 og 76. Dette henger sammen med at mange bedrifter på et så tidlig tidspunkt ennå ikke har oversikt over neste års investeringer. Med utgangspunkt i erfaringer fra tidligere investeringsundersøkelser peker anslagene mot et investeringsnivå i industri og gruvedrift (utenom oljeutvinning) på 6-7 milliarder kroner i 1978, mot som nevnt 7-8 milliarder i 1977. Men utviklingen i de samlede industriinvesteringene fra 1977 til 1978 vil i stor grad være preget av at store investeringsprosjekter i oljetilknyttet kjemisk råvareindustri nå nærmer seg fullføring. Holdes kjemisk råvareindustri utenfor, peker tallene bare mot små volumendringer fra 1977 til 1978, men anslagene for 1978 er selvsagt svært usikre.

Hovedinntrykket av investeringsundersøkelsen i mai er at industriens konjunkturbestemte investeringsetterspørsmål fremdeles er i oppgang. Men omfanget av miljøverninvesteringene representerer et betydelig usikkerhetsmoment, både når det gjelder vurderingen av investeringsetterspørselen som konjunkturindikator og virkningene på framtidig produksjonsutvikling.

De samlede lagre i industri og engroshandel viste sterk øking gjennom storparten av 1974 fram til utgangen av 3. kvartal 1975, men har siden endret seg lite. Ved utgangen av mars lå de 1,5 prosent høyere enn ett år tidligere og 32 prosent høyere enn bunnpunktet ved utgangen av 1. kvartal 1974. Også eksportvarelagrene viste sterk stigning fra 1. kvartal 1974 fram til utgangen av 3. kvartal 1975, men konjunkturomslaget ute førte til kraftig nedgang i eksportvarelagrene i de følgende to kvartaler. Fra 1. kvartal 1976 til 1. kvartal 1977 var det bare små endringer i eksportvarelagrene. Ved utgangen av mars i år lå de 15 prosent lavere enn toppen i september 1975, men 79 prosent høyere enn bunnpunktet ved utgangen av 1. kvartal 1974. Lagrene av importvarer har derimot holdt seg stabile gjennom de siste to årene, mens lagrene av norskproduserte varer for innenlandsk forbruk stort sett har vist moderat øking. Blant de enkelte varegruppene viste lagrene av malmer m.v. og jern og stål betydelig oppgang i løpet av 1. kvartal 1977, mens lagrene av bl.a. andre metaller sett under ett og fisk og fiskevarer gikk betydelig ned.

De siste tallene for detaljomsetningen tyder på en stadig svakere utvikling av konsumerter-spørselen. Detaljomsetningsvolumet lå i tremånedersperioden februar-april 2,5 prosent lavere enn i foregående tremånedersperiode. En skal ikke legge for stor vekt på dette; den underliggende tendensen var neppe så svak som tallene gir uttrykk for. Det er grunn til å tro at det nye inntektsoppgjøret - sammen med økende stramhet på arbeidsmarkedet - vil gi nye vekstimpulser til konsumerterter-spørselen utover sommeren. Sammenliknet med samme kvartal i fjor viste detaljomsetningsvolumet i februar-april en stigning på 4,4 prosent. Regnet i verdi økte omsetningen med 13,8 prosent. Økte bilsalg bidro sterkt til dette. Se ellers tabell 5.

Den sesongkorrigerte kurven for eksportverdien regnet uten skip, oljeplattformer og råolje, passerte et bunnpunkt sommeren 1975 og nådde en foreløpig topp i juli 1976. Etter en forbigående nedgang i annet halvår i fjor var eksportverdien igjen i oppgang utover vinteren og våren 1977 (se diagram 7). For tremånedersperioden mars-mai under ett lå det sesongkorrigerte tallet for eksportverdien (regnet uten skip, oljeplattformer og råolje) 2,8 prosent høyere enn i foregående tremånedersperiode. Men sterke svingninger fra måned til måned gjør det vanskelig å vurdere styrken av den underliggende veksttendensen; trolig er den temmelig moderat.

1) Uten skip, oljeplattformer og råolje.

For volumet av vareeksporten regnet uten skip, oljeplattformer og råolje viser sesongkorrigerte tall et markert omslag fra nedgang til oppgang allerede i 2. kvartal 1975, mens vesteuropeisk industriproduksjon først passerte bunnpunktet utpå høsten 1975. Dette er i samsvar med vanlig konjunkturmønster i siste 20-årsperiode; undersøkelser som Statistisk Sentralbyrå nylig har foretatt viser at norsk eksportvolum (regnet uten skip, oljeplattformer m.v. og råolje) gjennomgående når konjunkturrelle topp- og bunnpunkter 1-3 kvartaler før vesteuropeisk industriproduksjon (se figuren på foregående side, som viser utviklingen i de fem siste årene). Den viktigste årsaken til dette er trolig at råvarer og halvfabrikat utgjør en forholdsvis stor del av norsk vareeksport. Slike varer er gjerne typiske lagervarer, og den utenlandske lageretterspørselen etter disse varene slår om før utenlandsk industriproduksjon. En nedgang i eksportvolumet fra 2. til 4. kvartal i fjor gjenspeiler derfor trolig i stor grad de forbigående stagnasjonstendensene i flere viktige vesteuropeiske industriland utover sommeren og høsten. Nedgangen i eksportvolumet stoppet opp i månedene omkring årsskiftet 1976/77; eksportvolumet lå i 1. kvartal i år på om lag samme nivå som i 4. kvartal i fjor, dvs. 13 prosent over konjunkturbunnen i 2. kvartal 1975 og 13 prosent under konjunkturtoppen i 1. kvartal 1974.

Industriproduksjonen i Vest-Europa har tatt seg noe opp igjen etter svikten i fjor sommer og høst. Men oppgangen er ikke så sterk som i tilsvarende fase av tidligere konjunkturbølger, og utviklingen i norsk vareeksport utover sommeren og høsten er derfor svært uviss.

Sett i forhold til samme periode året før viste eksportverdien utenom råolje, oljeplattformer og skip en oppgang på 2,7 prosent i mars-mai. Vareeksporten medregnet råolje, oljeplattformer og nye skip gikk derimot ned med 3,4 prosent, i første rekke som følge av mindre eksport av oljeplattformer. Mer detaljerte oppgaver for februar-april viser at eksportutviklingen fortsatt varierer sterkt fra bransje til bransje. Det var bl.a. betydelig oppgang for ikke-jernholdige metaller og kjemiske produkter, men bare svak øking for fisk og fiskevarer og markert nedgang for treforedlingsprodukter.

Verdien av vareimporten har vist store månedlige svingninger utover vinteren og våren, men den underliggende tendensen ser fortsatt ut til å peke oppover; for tremånedersperioden mars-mai under ett lå importverdien 4,5 prosent høyere enn i foregående tremånedersperiode, etter sesongkorrigerte oppgaver og regnet uten skip og oljeplattformer. Fra samme tremånedersperiode i fjor var stigningen hele 19,7 prosent. Regnet i volum økte importen med 7,3 prosent fra 1. kvartal i fjor til 1. kvartal i år. - Mer detaljerte oppgaver for tidsrommet januar-april i år viser at den sterke økingen i privat konsum i stor grad har slått ut i høyere importverdi; for biler, møbler og klær og skotøy viste importverdien økingsrater på 30-42 prosent fra samme tidsrom i fjor.

Tabell 1. Industriproduksjon. Endring i prosent fra foregående tremånedersperioder beregnet på grunnlag av sesongkorrigert indeks

	1976/77			1977
	Mai-juli	Aug.-okt.	Nov.-jan.	Feb.-april
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning	-0,9	2,6	1,6	-5,7
Bergverksdrift utenom oljeutvinning	-3,6	8,2	4,9	-8,0
Industri	-0,6	2,5	1,9	-3,8
Kraftforsyning	-1,6	1,8	-0,4	-16,1
Produksjon etter anvendelse:				
Eksport	0,9	3,5	2,4	-6,6
Konsum	2,2	1,3	-1,1	-1,7
Investering	0,3	1,8	2,2	-6,1
Vareinnsats i bygg og anlegg	-0,6	5,2	1,9	-7,2
Vareinnsats ellers	-2,0	3,1	0,5	-3,6

Tabell 2. Industriproduksjon. Endring i prosent fra samme periode året før, beregnet på grunnlag av ukorrigert indeks

	1976/77	1977
	Nov.-jan.	Feb.-april
Industri i alt	6,9	0,5
Næringsmidler, drikkevarer og tobakk	4,4	2,9
Tekstilvarer, bekledningsvarer, lær og lærvarer	6,1	3,2
Trevarer	4,8	1,2
Treforedling	7,2	-2,1
Grafisk produksjon og forlagsvirksomhet	0,6	0,2
Kjemiske produkter, mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter	21,5	4,7
Mineralske produkter	2,2	-2,1
Jern, stål og ferrolegeringer	6,4	-11,7
Ikke-jernholdige metaller	16,4	-2,1
Metallvarer	8,0	5,3
Maskiner	3,9	-4,1
Elektriske apparater og materiell	10,7	0,2
Transportmidler	-1,4	-2,1
Tekniske og vitenskapelige instrumenter, foto- og optiske artikler	10,2	13,4
Industriproduksjon ellers	14,4	13,6

Tabell 3. Registrert arbeidsløshet. 1 000 personer

	1976					1977				
	Jan.	Feb.	Mars	April	Mai	Jan.	Feb.	Mars	April	Mai
I alt	29,6	26,6	22,5	21,4	16,5	23,2	20,7	17,8	15,7	14,3
Herav industri, kraftforsyning, bergverksdrift (inkl. oljeutv.) og bygge- og anleggsvirksomhet	14,0	12,7	10,7	10,4	7,5	10,4	9,5	8,0	6,8	..

Tabell 4. Anslag for investeringene i industri og gruvedrift i 1977 gitt i februar og mai i år

Næring	1977		Endring februar-mai Prosent
	Gitt i februar Mill.kr	Gitt i mai Mill.kr	
BERGVERKSDRIFT	11 169	10 791	-3
Bryting av kull	68	71	4
Bryting og utvinning av malm	102	112	9
Bergverksdrift ellers	38	36	-5
Utvinning av råolje og naturgass	10 960	10 573	-4
INDUSTRI	7 281	7 673	5
Prod. av næringsmidler, drikkevarer og tobakksvarer	728	812	11
Prod. av tekstil- og bekledningsvarer, lær og lærvarer .	134	141	6
Prod. av tekstilvarer	95	91	-4
Prod. av klær, unntatt skotøy	27	31	12
Prod. av trevarer	436	492	13
Treforedling, grafisk produksjon og forlagsvirksomhet ..	865	878	2
Treforedling	602	611	3
Grafisk prod. og forlagsvirksomhet	263	267	1
Prod. av kjemiske produkter, mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter	2 386	2 546	6
Prod. av kjemiske råvarer	2 086	2 202	6
Prod. av mineralske produkter	205	227	11
Prod. av metaller	1 189	1 192	0
Prod. av jern, stål og ferrolegeringer	510	521	2
Prod. av ikke-jernholdige metaller	679	671	-1
Prod. av verkstedprodukter	1 311	1 356	3
Prod. av metallvarer	243	242	0
Prod. av maskiner	408	445	9
Prod. av elektriske apparater og materiell	353	352	-1
Prod. av transportmidler	297	306	3
Industriproduksjon ellers	27	30	12

Tabell 5. Detaljomsetning

	1976/77			1977
	Mai-juli	Aug.-okt.	Nov.-jan.	Feb.-april
<u>Omsetningsvolum i alt, sesongkorrigerte tall</u>				
Prosentvis endring fra forrige tremånedersperiode	3,5	-1,2	4,3	-2,5
<u>Omsetningsverdi, ukorrigerte tall</u>				
Endring i prosent fra samme tremånedersperiode ett år tidligere				
I alt	16,8	13,9	15,6	13,8
Av dette:				
Nærings- og nytelsesmidler	14,2	9,3	11,3	10,5
Møbler og innbo	17,6	21,6	18,6	11,8
Bekledning og tekstilvarer	14,0	13,2	18,0	12,2
Motorkjøretøyer og bensin	25,1	17,9	18,1	19,9

Konjunkturindikatorer for Norge

Diagram 1. Sesongkorrigert produksjonsindeks (1970=100)
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning (utenom oljeutv.)

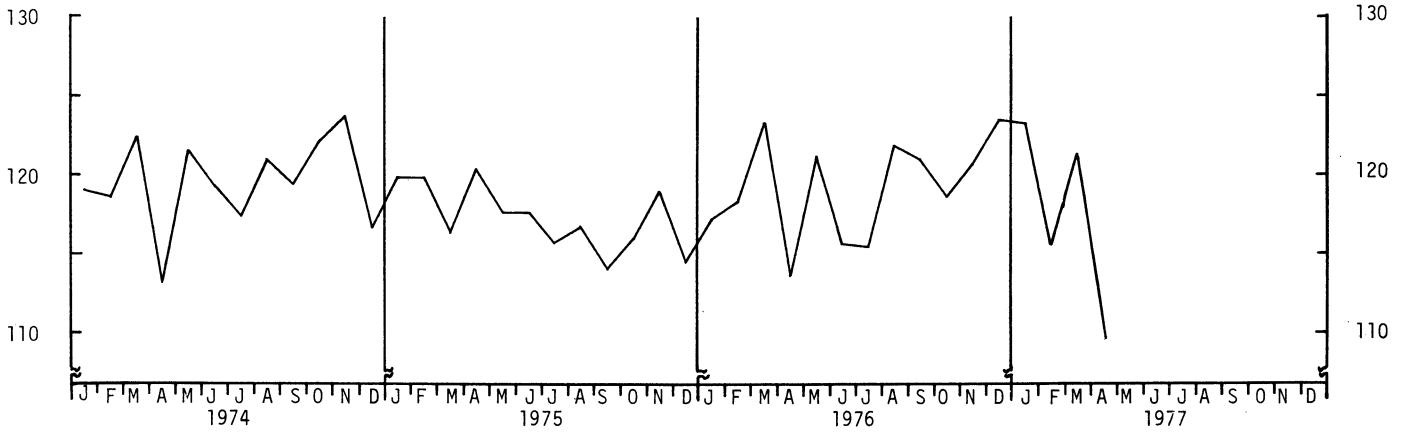
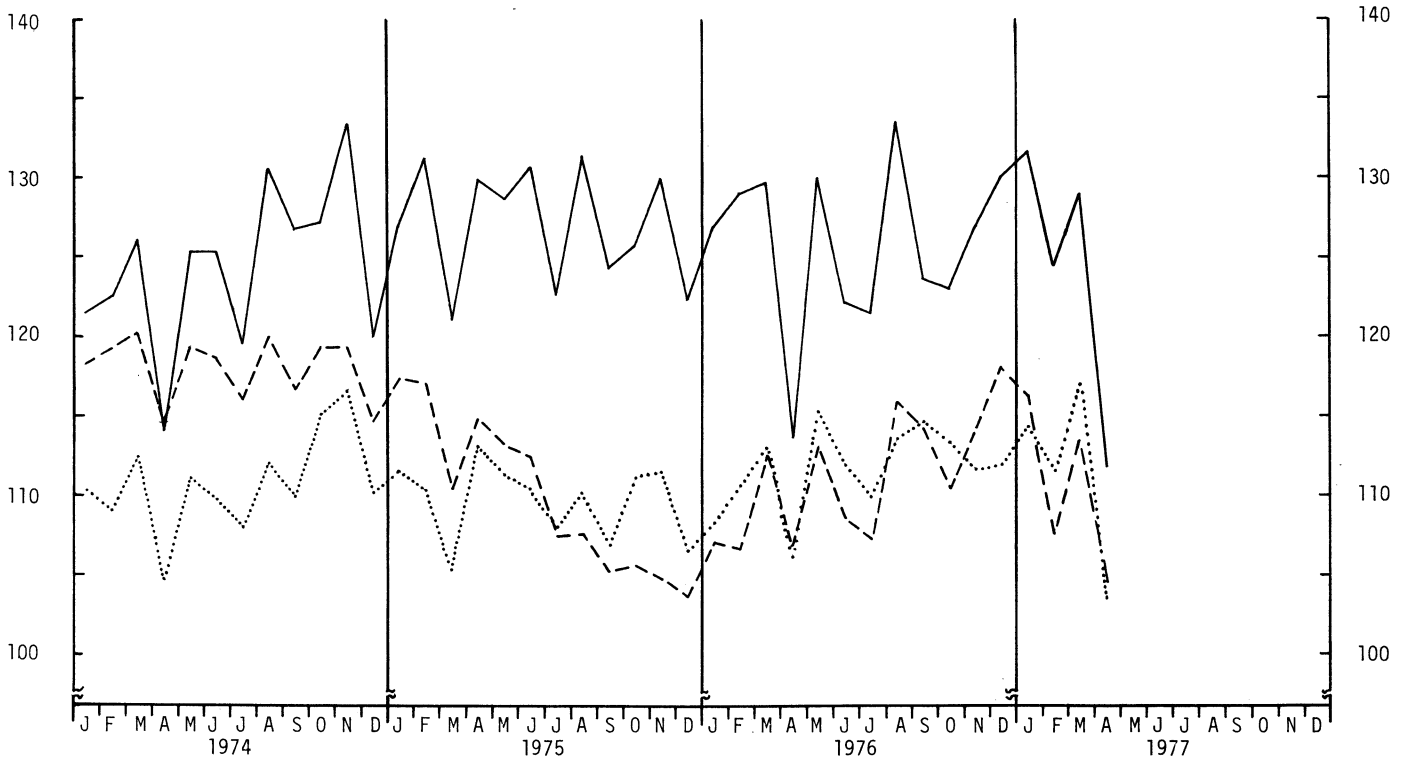

Diagram 2. Sesongkorrigert indeks for produksjon etter anvendelse (1970=100)
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning (utenom oljeutv.)

For eksport - - -
" konsum
" investering ———

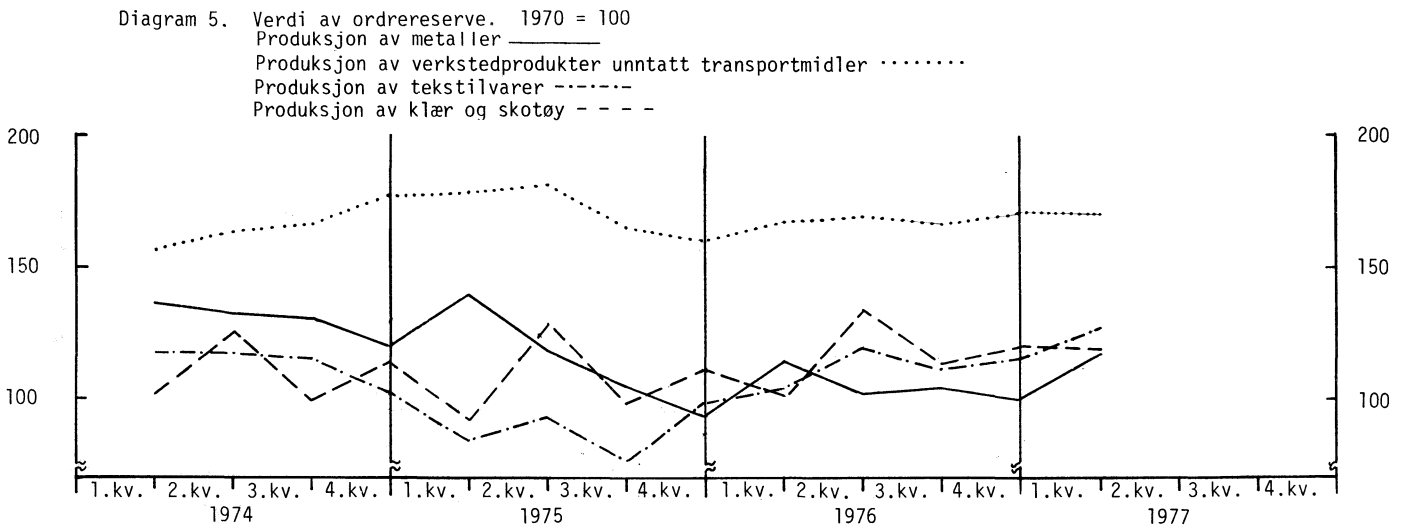
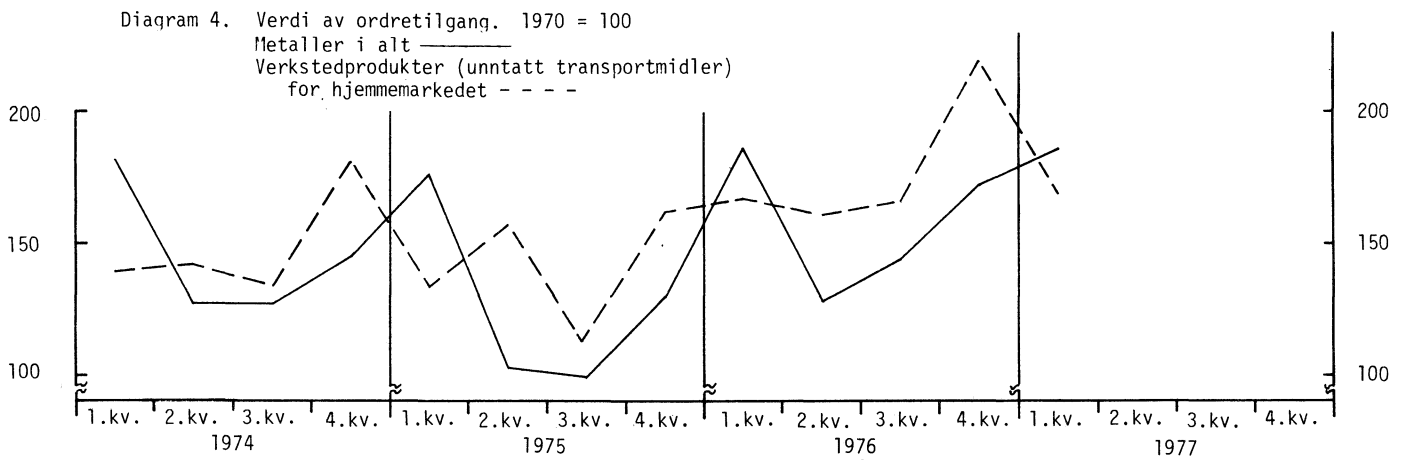
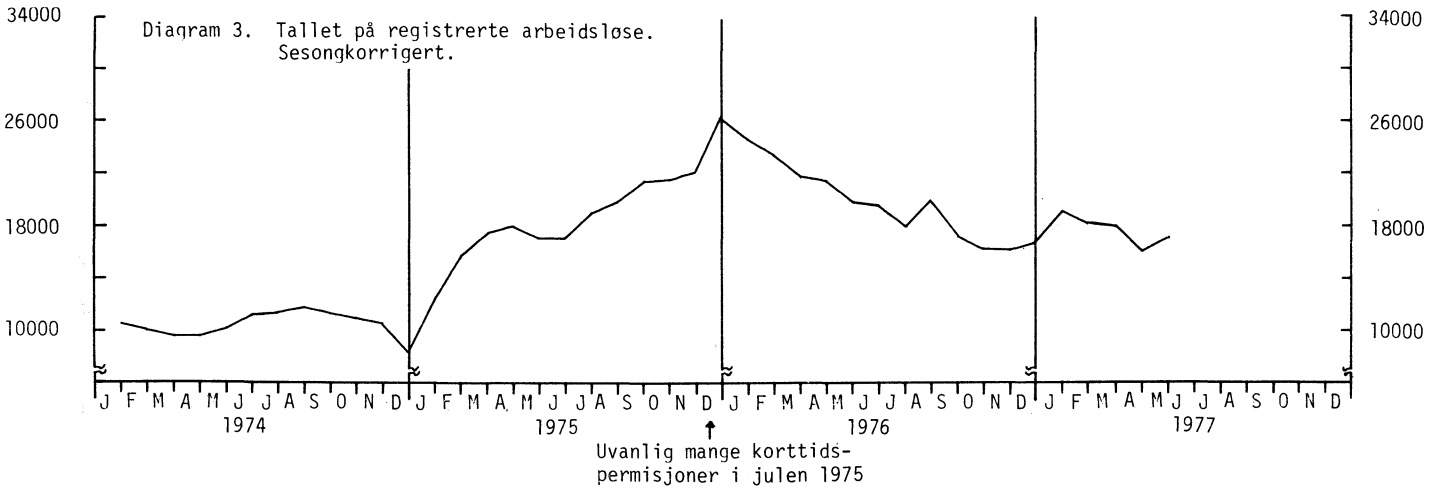

Diagram 8. Bygg satt i gang, 1 000 m²
 3 måneders bevegelig gjennomsnitt
 1976 = - - - - -
 1977 = _____

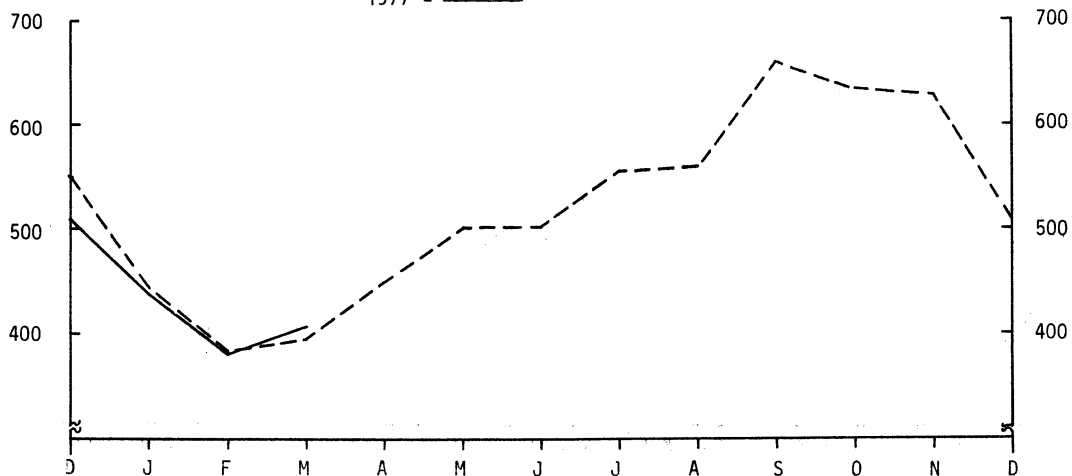

Diagram 9. Bygg i arbeid, 1 000 m²
 I alt _____
 Boliger - - - - -

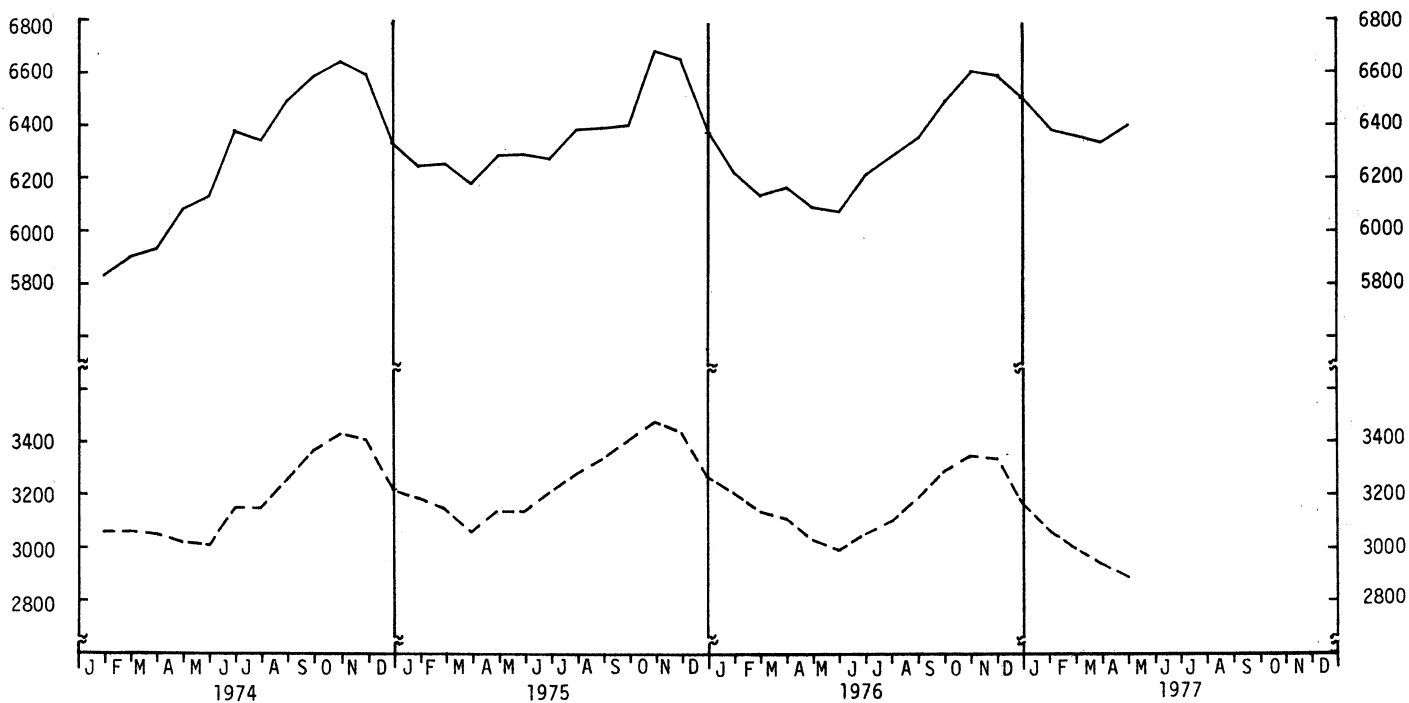

Diagram 10. Lagervolum 1970 = 100.

